

Nauk v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol.

(Dalje.)

Dvojno se lahko poglobitna misel otrokom pojasnuje :

a) ali se poglobitna misel razvije, to je, da vprašaje po zapopadku učenca pripeljemo tako daleč, da jo spozna in pové; b) ali se pa v določni obliki pové; učenec naj si pa prizadeva, da jo iz zapopadka dokaže. Oboje ravnanje je dobro; vendar ne smemo preveč zahtevati tega, da bi otroci poglobitno misel prav gladko s besedami izrazovali in v glavi obdrževali. Če so otroci tako zelo izurjeni, da reč, od ktere bero, razumejo, da tudi poglobitno misel morajo zapopasti, je dobro, da učenik povzame ali povzdigne poglobitne dele v branju, da s tem poglobitno misel dokaže. Izgled nam bo to bolje pojasnil. V 1. berilu najdemo 57. vajo v branji: „Kravji pastir.“ Pastir pase goved. Na kviško pogleda, vidi zrele češnje. Popusti kravo, in gre češnje brat. Krava v zelnik gre, in žre, kar se ji poljubi, deček s češnje skoči itd.

Učenik naj nikar precej ne tirja, da bi mu otrok poglobitno misel v abstraktni obliki povedal, da človek, ki ima um, pa vendar po svojem poželenju ravná, ni bolji od neumne živine. Prašal bi tukaj: Kaj je bila dolžnost dečkova? kaj so mu oče naročili, ko je kravo na pašo gnal? Zakaj je deček kravo popustil? Ali je deček ravnal tukaj po zapovedi očetovi, ali po svojem nagnjenju? Kaj pa je kravo nagailo, da je šla v zelnik škodo delat? Kteri teh dveh je bil ojstrejšega svarila potreben? Opomni se pa tudi tukaj lahko, da imajo tudi živali nekoliko pameti, da pa tista luč, ki človeku popolnoma sveti, se živalim le nekoliko leskeče. Pové se jim tudi lahko, da imajo živali le toliko pameti, kolikor jim jo je za človeško službo treba; da pa pameten človek mora z živalijo vljudno ravnati, da postane tudi žival bolj krotka i. t. d.

Tako bi se ta povest otroku sploh poočitala, in ne bo mu treba resnice, ktero je spoznal v abstraktni obliki, povedati. Če se pa kaj iz vsakdanjega življenja k tej prigradbi pridene, jo bo otrok še bolje razumel. Postavim: Voznik se predolgo v kerčmi mudí, potem pa živino nepotrebno priganja i. t. d.

Ako so pa učenci že bolj vajeni, se pa sme poglobitna misel otrokom kar na ravnost povedati; poskušajo naj pa potlej

izpeljati jo iz povesti. Postavimo tukaj kak izgled. V drugem berilu na 34. strani nahajamo 36. vajo: „Sprava“. Obsežek je v kratkem tale: Bruno je Hildebrand-a hudo razžalil. Hildebrand se hoče nad svojim sovražnikom maševati; zjutraj zgodaj vstane. Pot ga pelja memo znamenja; postoji nekoliko, ter ogleduje podobe namalane. Kazale so te malarije zgodbo križanega Izveličarja; to premišljevanje njegovo serce tolikanj omčči, da sovražniku popolnoma odpusti, in se ž njim spravi. Poglavitna misel, da naj kristijan zavoljo križanega Izveličarja svojim sovražnikom odpusti, — se lahko tukaj otrokom kar na ravnost pové; iz povesti naj pa spoznajo, da je Hildebrand zares to mogel le storiti, ker se je spomnil na križanega Izveličarja, ki je zavoljo človeškega odrešenja toliko zasramovanja preстал i. t. d. Učencom reč še polajšati, naj pa učenik p. tako le vpraša: Kaj si je bil namenil Hildebrand? Kako vemo iz povesti, da je bila njegova jeza silna? Kako je mislil potolažiti svoj serc? In kako dolgo je kahal jezo v svojem sercu?

Po teh vprašanjih bodo pa učenci to reč zadosti razumeli in poglavitna misel je dovolj dokazana. Ako učenik dodene še kako povest, se nauk še boljše njihovega serca prime, kakor p. od sv. Janeza Gualberta, ki je morivcu svojega strica zavoljo križanega Izveličarja prizanesel; od vdove, ki je morivca lastnega sina v svoji hiši skrila. Naša povest pa pristavi, da je bil Hildebrand na večer tistega dneva veliko bolj vesel kot zjutraj. Tudi to se more dokazati s povestmi zgoraj navedenimi. Nasprotno ravnanje se pa otrokom tudi lahko pokaže v zgodbi nad Zapricjem in Nicephorom i. t. d.

Dokazi vzeti iz kakšne povesti služijo tudi otrokom za pismene vaje.

Ni pa dobro, ako učenik pri branju preveč moralizira, to je, kadar učenik naslanjaje se na obravnano vajo v berilu in otrokom dolžnosti in vodila v obče pred oči postavlja ter jih z besedo spodbuduje, da bi jih spolnovali. Tako je postavim, če bi pri zgoraj navedeni vaji otrokom še obširno hotel razkladati, da naj nikdar jeze v svojem sercu ne kuhajo, da jim bo to nemir in pokoj prizadjalo. Namen je tukaj dober in blag; vprašati bi se pa vendar smelo, ali bi se s tem kaj prida opravilo, ali ne. Otroci imajo še premalo samostalnosti in moči, da bi to z veseljem poslušali in da bi se njihovega serca prijelo. In če rav-

no niso za te pripravljeni, se pa ravno kaj nasprotnega doseže. Če se otrokom kakšna reč prepogosto prepoveduje, postanejo zavoljo tega še bolj vedični in vsakorečni, ter hočejo poznati, kar se jim prepoveduje. Spačenost človeškega serca je čudna in tudi lepi nauki se morajo otrokom le pametno in v pravi meri deliti. Učenik, ko vidi, da se otroci malo zmenijo za njegove nauke in opominovanja, postane nejevoljen ter misli, da otroci ne marajo za lepo podučevanje, večkrat pa je sam kriv, da se jim nauki pristudijo. Omenim še to, da tukaj govorim le od podučevanja v branju, in koliko naukov naj se pri branju vpleta; dasiravno pa sploh mislimo, da bomo mladost le s podučevanjem odgojevali. Ko bi bilo tem tako, bi bil današnji svet boljše memo nekdanjega. Ne primanjkuje pa toliko lepih naukov, kakor lepih zgledov. Dokler ne bo kerščanskega življenja pri družinah, tudi vse podučevanje po šolah ljudstva ne bo kaj zboljšalo. Po šolah pa kjer se z berilno stvarino pametno ravna, ni treba veliko moralizirati; to bi bilo od več. Otročje narave se primejo le djanja in zgledi; pregovor pravi: „Zgledi na se vlečejo“. Akoravno to velja prav za prav le od takšnega, kar smo sami vidili ali si skusili; veljati pa more tudi od zgledov, ktere slišimo pripovedovati. Povesti, ktere se živo pripovedujejo, se duha ravno tako primejo, kakor tiste, ktere smo sami skusili. Od tega se lahko prepričamo. Kako pazljivo in zapomljivo poslušajo otroci, pa tudi ljudje po cerkvi, kadar se kaki lep zgled, ki sega v reč, pripoveduje. Takšen zgled se tudi ponuja v berilu; in ako se pametno obravná in prav počituje, se bo sam po sebi serca tako živo prijel in ga tako močno ginil, da ne bo treba kaj dalje od tega govoriti, kar bi tudi prav nič ne koristilo.

(Dalje prih.)

Tečno učilo.

K a z a v n i p o d u k.

Č a s.

S n o v a. Leto, mesec, teden, dan, ura; dnevni časi, letni časi.

U č b a. Kadar solnce sije, akoravno ga vselej ne vidimo, je svitlo, in je dan; drugi čas je tema, je noč. Kadar solnce